

PRIEKŠVĒLĒŠANU PERIODA MONITORINGS 2019.GADA APRĪLIS

NEPLP KOMPETENCE

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 57. panta pirmā daļa noteic, ka NEPLP ir neatkarīga pilntiesīga autonoma institūcija, kas atbilstoši savai kompetencei pārstāv sabiedrības intereses elektronisko plašsaziņas līdzekļu jomā, kā arī uzrauga, lai to darbībā tiktu ievērota Satversme, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums un citi normatīvie akti. Atbilstoši Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 57. panta pirmajai daļai un 60. panta otrajai daļai NEPLP kontrolē Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma un citu normatīvo aktu, tostarp Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma, ievērošanu, veicot izplatīto radio un televīzijas programmu, un pakalpojumu pēc pieprasījuma katalogu satura pārbaudes.

Viens no NEPLP uzdevumiem priekšvēlēšanu aģitācijas periodā ir uzraudzīt, lai priekšvēlēšanu aģitācijas materiāli elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmās tiktu izvietoti atbilstoši Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma prasībām, kā arī, lai elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ievērotu likumā noteiktos aizliegumus un uzliktos pienākumus.

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturta daļa noteic: *“Elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina, lai fakti un notikumi raidījumos tiktu atspoguļoti godīgi, objektīvi, ar pienācīgu precizitāti un neitralitāti, veicinot viedokļu apmaiņu, un atbilstu vispārpieņemtajiem žurnālistikas un ētikas principiem. Komentārus un viedokļus atdala no ziņām un nosauc viedokļa vai komentāra autoru. Informatīvi dokumentālajos un ziņu raidījumos fakti tiek atspoguļoti tā, lai apzināti nemaldinātu auditoriju.”* Priekšvēlēšanu periodā elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ar sevišķu atbildību ir jānodrošina Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturta daļas prasību ievērošana programmās izplatītajos raidījumos, nodrošinot faktos balstītu, objektīvu, daudzveidīgu un neitrālu notikumu atspoguļojumu, lai raidījumu auditorija saņemtu precīzu un pietiekamu informāciju, kas ļauj sabiedrībai izvērtēt notikumus, veidot patstāvīgu viedokli un izdarīt secinājumus. Par Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturta daļas pārkāpumu elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir paredzēta administratīvā atbildība Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁵ pantā.

Ievērojot savas kompetences robežas, NEPLP informē par priekšvēlēšanu aģitācijas perioda uzraudzību laika posmā no 2019.gada 1. aprīļa līdz 30.aprīlim.

RADIO PROGRAMMAS

NEPLP norāda, ka tiek veikts izlases veida monitorings, izvēloties medijus, kuru radio programmās ir būtisks ziņu raidījumu vai ar politiskām aktualitātēm saistītu raidījumu īpatsvars un kas ir populāri dažādās auditorijās. Attiecīgajā laika periodā monitorētas šādas radio programmas: “Latvijas Radio 1” (turpmāk arī – LR1), “Latvijas Radio 4 – Doma laukums” (turpmāk arī – LR4), “Radio SWH”, “Radio Skonto”, “Star FM”, “Baltkom radio”, “Radio PIK”. NEPLP norāda, ka papildus var tikt veikts arī citu programmu monitorings. Tāpat programmu monitorings var tikt veikts gadījumos, ja saņemtas klausītāju sūdzības par iespējamajiem normatīvo aktu pārkāpumiem radio programmās.

Veicot radio programmu analīzi, konstatēts, ka politisko partiju, partiju apvienību un atsevišķu politiķu atspoguļojums lielākoties bijis saistīts ar Saeimas vai Ministru kabineta darbu, konkrētās dienas vai nedēļas aktualitātēm, kā arī atsevišķu partiju vai politiķu veiktajām darbībām un izplatītajiem paziņojumiem. Atsevišķās radio programmās, piemēram, LR1 izvietotas arī intervijas gan ar politiķiem, gan dažādu nozaru ekspertiem un diskusiju raidījumi, piemēram, raidījums “Krustpunktā”. Tāpat arī radio programmā LR4 izplatīti dažādi raidījumi, tajā skaitā aplūkojot arī politiskās aktivitātes un piedaloties politiķiem, ekspertiem un nozaru pārstāvjiem, piemēram, raidījumi “Doma Laukums” un “Darbojošās personas”. Savukārt, veicot komerciālo radio programmu monitoringu, secināts, ka šajās programmās, lielākoties nav izvietoti diskusiju raidījumi, kuros tiktu analizētas politiskās aktualitātes, deputātu ieceres un piedāvājumi dažādu problēmu risināšanai, tāpat nav izvietoti atsevišķi raidījumi, kas būtu veidoti speciāli Eiropas Parlamenta vēlēšanu tematikai. Atsevišķi ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām saistīti jautājumi tikuši atspoguļoti programmā Radio Baltkom, tomēr kopumā komerciālo radio programmu ietvaros deputātu ierosinājumi, izteikumi un darbības, kā arī citas politiskās aktualitātes galvenokārt tiek atspoguļotas ziņu izlaidumos, tiem dienas laikā vairākkārtīgi atkārtojoties, nevis diskusiju raidījumos.

Radio programmās izvietoto ziņu raidījumu saturu politisko aktualitāšu kontekstā būtībā veido ziņu aģentūru sagatavotie materiāli, tātad ievērojama daļa atspoguļoto politisko aktualitāšu radio programmās, iespējams, ir balstītas tikai ziņu aģentūru radītajā saturā, bez elektroniskā plašsaziņas līdzekļa veiktas analīzes un citu žurnālistikas metožu izmantošanas. Tādējādi ziņu aģentūras pastarpināti var ietekmēt medijos pieejamo informāciju, kura sasniedz ievērojamu sabiedrības daļu un daļēji veido sabiedrības izpratni par notikumiem un aktualitātēm valstī. Politisko partiju nosaukumi, kā arī atsevišķu deputātu vārdi aprīļa mēnesī, izskan gan saistībā ar iecerēto reģionālo reformu, tās īstenošanas iespējām un paredzamajām sekām, gan aktualitātēm Rīgas domē, gan aktualitātēm atsevišķās partijās. Tāpat politiskie spēki pieminēti

saistībā jautājumu par iespējamajiem Valsts prezidenta amata kandidātiem, pieminētas partijas, kuras izvirzījušas konkrētu kandidātu, kā arī tās, kuras par piemērotāko kandidātu šim amatam vēl nav vienojušās. Politiskie spēki tiek pieminēti arī saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām 2019.gada 25.maijā, atspoguļojot gan atsevišķus deputātu kandidātus, gan vēlēšanu norisi kopumā. Tādējādi aktualitātes, kas saistītas ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām, atspoguļotas gan ziņu izlaidumos, tiem vairākkārtīgi dienas laikā atkārtojoties, gan atsevišķos raidījumos, kuros iekļautas tēmas, kas saistītas ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām, vai aicinātas piedalīties personas, kuras pieteikušas savu kandidatūru gaidāmajām vēlēšanām.

Par aktualitātēm, kas saistītas ar dažādām nozarēm, LR1 izplatīts raidījums “Krustpunktā”. Šī raidījuma ietvaros žurnālisti uzdod jautājumus un diskutē par aktualitātēm ar studijas viesi, kurš pārstāv konkrētu nozari, taču atsevišķos raidījumos piedalās žurnālisti, politologi, eksperti, kuri, paužot savu viedokli, veido vienotu diskusiju par raidījumam veltīto tēmu. Atšķirībā no iepriekšējā perioda, aprīļa mēnesī raidījums “Krustpunktā” vairāk atspoguļojis dažādu nozaru aktualitātes, piemēram, iecerēto reģionālo reformu. Savukārt aktualitātes, kas saistītas ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām vairāk tikušas atspoguļotas LR1 raidījumā “Labrīt”. Raidījuma ietvaros uz studiju tikuši aicināti visu politisko partiju un partiju apvienību deputātu kandidātu sarakstu līderi, lai informētu klausītājus par viņu iecerēm un darbiem, kurus paveiks gadījumā, ja tiks ievēlēti Eiropas Parlamentā. Tāpat raidījuma “Labrīt” ietvaros klausītājiem tiek atskaņotas žurnālistu iepriekš sagatavotas “deputātu vizītkartes”, kuru ietvaros tiek atspoguļots jau iepriekš Eiropas Parlamentā ievēlēto deputātu padarītais iepriekšējā Eiropas Parlamenta sasaukuma laikā. Lai arī katrs raidījums veltīts kādam konkrētam deputātam vai deputāta kandidātam, nav uzskatāms, ka kāds no deputātiem vai deputātu kandidātiem būtu īpaši izcelts pozitīvi vai negatīvi, jo konkrētās intervijas un deputātu vizītkartes veidotas un atspoguļotas raidījumu ciklos, cikla laikā atspoguļojot visas politiskās partijas un to pārstāvjus. Raidījuma vadītāji vai nu raidījuma sākumā vai beigās paskaidro, ka turpmākajos raidījumos tiks atspoguļoti citu politisko partiju pārstāvji un izvirzītie deputātu kandidāti.

Radio programmā LR4 izplatīti dažādi raidījumi, nereti tajos aplūkojot arī politiskās aktivitātes un piedaloties politiķiem, ekspertiem un nozaru pārstāvjiem, piemēram, raidījumi “Doma Laukums” un “Darbojošās personas”. Arī programmā “Radio Baltkom” raidījumā “Tieša runa” tiek apskatīti aktuālie jautājumi, tajā skaitā jautājumi, kas saistīti ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Savukārt raidījumā “Sīkāka informācija” klausītājiem bijusi iespēja klausīties diskusiju, kuras tēma veltīta Eiropas Parlamenta vēlēšanām, tāpat programmā izplatītajos ziņu raidījumos klausītāji informēti par partiju un partiju apvienību izdevumiem priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņai. Komerciālajās radio programmās aprīlī klausītāji tikuši informēti par

aktualitātēm sabiedrībā, par Saeimas deputātu iecerēm un iespējamajiem grozījumiem likumos. Tiek atspoguļotas arī aktualitātes dažādās pašvaldībās. Mazāk atspoguļota informācija, kas saistīta ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām, šāda situācija skaidrojama ar apstākli, ka aprīļa mēnesī vairs nebija iespējams iesniegt un mainīt deputātu kandidātu sarakstus, kā arī žurnālisti, politologi un dažādi eksperti diskutēja par kandidātiem, partiju un partiju apvienību programmām uzreiz pēc sarakstu iesniegšanas. Tomēr konstatēts, ka sabiedriskajās radio programmās LR4 un LR1 tikuši izplatīti atsevišķi raidījumi, kas atspoguļojuši deputātu kandidātus vai gaidāmās Eiropas Parlamenta vēlēšanas kopumā, savukārt LR1 raidījumā "Īstenības izteiksme" klausītāji tikuši informēti par Eiropas Parlamenta vēlēšanu nozīmi citās valstīs.

Kopumā radio programmās izplatītie raidījumi uzskatāmi par informatīviem, nav konstatēts, ka raidījumos tiktu izvietota slēpta priekšvēlēšanu aģitācija, īpaši pozitīvi vai negatīvi izcelti kādi politiskie spēki vai atsevišķi Eiropas Parlamenta deputātu kandidāti. Uzskatāms, ka raidījumi veidoti, ievērojot pienācīgu neitralitāti un precizitāti.

Laika periodā no 2019.gada 1.aprīļa līdz 30.aprīlim izplatītajā radio programmu saturā NEPLP nav konstatējusi Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma pārkāpumus. Par minēto periodu NEPLP nav saņēmusi iesniegumus vai sūdzības par iespējamiem normatīvo aktu pārkāpumiem.

TELEVĪZIJAS PROGRAMMAS

Televīzijas, tāpat kā radio, programmu monitorings tiek veikts izlases veidā, izvēloties programmas, kurās tiek izplatīti dažādi ziņu vai diskusiju raidījumi, kuros atspoguļota jaunākā informācija un politiskās aktualitātes. Pārskatāmajā periodā veikts šādu televīzijas programmu monitorings: "LTV1", "LTV7", "RE:TV", "LNT", "TV3", "RīgaTV 24", "Pirmais Baltijas Kanāls". Izlases veidā var tikt veikts arī citu televīzijas programmu monitorings, īpaši gadījumos, ja tiek saņemta skatītāju sūdzība par iespējamiem normatīvo tiesību aktu pārkāpumiem kādā televīzijas programmā.

Televīzijas programmu monitoringa dati norāda, ka līdzīgi kā radio programmās, politisko partiju un politiķu atspoguļojums galvenokārt saistīts ar Saeimas vai Ministru kabineta darbu, konkrētās dienas vai nedēļas aktualitātēm, kā arī atsevišķu partiju vai politiķu veiktajām darbībām un izplatītajiem paziņojumiem. Televīzijas raidījumos ir novērojama plašāka atspoguļoto notikumu analīze, iesaistot dažādu viedokļu paudējus, tostarp politologus, nozaru ekspertus. Sabiedriskās televīzijas programmas, izmantojot ziņu dienesta resursus, veicot notikumu izpēti un analīzi, nepaļaujoties uz ziņu aģentūru radīto saturu, mazina ziņu aģentūru ietekmi uz mediju darba kārtību un saturu, kas nonāk līdz iedzīvotājiem, nodrošinot paplašinātu

notikumu atspoguļojumu. Līdz ar to pretēji novērotajai tendencei radio programmu saturā, televīzijas raidījumu veidotāji mazina ziņu aģentūru ietekmi uz mediju darba kārtību un saturu, kas nonāk līdz iedzīvotājiem.

Konstatēts, ka televīzijas raidījumos tiek nodrošināta politisko partiju un partiju apvienību pārstāvju līdzdalība, piemēram, ziņu raidījumos par aktualitātēm uz intervijām aicināti arī konkrētās nozares ministri. Tāpat politiķi piedalījušies arī atsevišķos raidījumos, piemēram, programmā “LTV1” demonstrētajā raidījumā “Tieša runa”. Atšķirībā no marta mēneša, lielāka uzmanība politiskajām aktualitātēm tikusi veltīta arī televīzijas programmās “LNT” un “TV3”, partijas un to apvienības tiek pieminētas ziņu raidījumos, atspoguļojot jaunākās politiskās aktualitātes, bieži ziņu raidījumu ievaros tiek demonstrētas intervijas ar dažādu politisko spēku pārstāvjiem. Dažos gadījumos interviju laikā tiek noskaidrots viedoklis gan par gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām un to iznākumu, gan apspriesti dažādi sabiedrībai aktuāli jautājumi.

Arī programmā LTV7 demonstrētajā raidījumā “Personīgā lieta” ticis izplatīts sižets, kas veltīts Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Savukārt televīzijas programmā “Pirmais Baltijas Kanāls” politiskās aktualitātes atspoguļotas galvenokārt tikai ziņu raidījumu ietvaros. Lielākā politisko aktivitāšu analīze, līdzīgi kā iepriekšējos mēnešos, ir vērojama programmā “RīgaTV 24”, šajā programmā tiek demonstrēti tādi raidījumi kā “Preses klubs”, “Vēlais ar Streipu”, “Ziņu TOP5”, “Uz līnijas”, “Kur tas suns aprakts” un citi. Taču, vērtējot elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos izplatītos raidījumus, secināms, ka, lai arī tikušas atspoguļotas politiskās aktualitātes, tostarp Saeimas darba kārtības jautājumi, nav saskatāmas pazīmes, kas liecinātu par kāda konkrēta politiskā spēka vai personas pastiprinātu publicitāti medijos. Atsevišķos raidījumos pieminētas arī gaidāmās Eiropas Parlamenta vēlēšanas, taču nav konstatēts, ka būtu ticis popularizēts kāds konkrēts politiskais spēks vai atsevišķi deputāti.

Ņemot vērā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā noteiktos sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu veidošanas uzdevumus un standartus, konstatējams, ka sabiedrisko mediju saturā, tostarp informatīvajos un ziņu raidījumos, ir izvērstāka un padziļinātāka aktualitāšu, tostarp politisko aktualitāšu, analīze. No monitoringa datiem izriet, ka nav konstatējams tiešs vai netiešs atbalsts atsevišķu politisko partiju popularizēšanai, ņemot vērā, ka piedalīties raidījumos tiek aicināti dažādu politisko partiju un partiju apvienību pārstāvji. Tāpat raidījumos aktualitātes komentē arī žurnālisti, akadēmiķi un nozaru pārstāvji. Laika posmā no 2019.gada 1.aprīļa līdz 30.aprīlim televīzijas programmās demonstrētajos raidījumos konstatēta politisko partiju vai partiju apvienību pārstāvju līdzdalība, komentēt nozaru attīstību un aktualitātes aicināti Saeimas deputāti, nozaru ministri, politologi. Taču

lielākoties dienas gaitā politiķi tiek pieminēti ziņu raidījumos, atspoguļojot jaunākās politiskās aktualitātes, kas laika posmā līdz 2019.gada 30.aprīlim galvenokārt bijušas saistītas ar aktualitātēm Rīgas un citās pašvaldībās, viedokļiem, kas saistīti ar VSIA “Latvijas Televīzija” valdes konkursa rezultātiem, iecerēto reģionālo reformu un partiju diskusijām par iespējamajiem Valsts prezidenta amata kandidātiem.

VSIA “Latvijas Televīzija” programmā “LTV1” veidotajos raidījumos, piemēram, raidījumā “Rīta panorāma” tiek atspoguļotas gan intervijas ar politiķiem, politologiem, valsts iestāžu pārstāvjiem. Intervijās tiek apspriesti dažādi sabiedrībai aktuāli jautājumi. Programmā “LTV1” tiek demonstrēti diskusiju raidījumi, piemēram, “Tieša runa”, kurā, piedaloties nozaru pārstāvjiem, deputātiem un ministriem, tiek analizētas dažādas sabiedrībai nozīmīgas tēmas. Savukārt ziņu raidījumu ietvaros tiek atspoguļoti arī sabiedriskās domas aptaujas rezultāti par partiju popularitātes līmeni aprīļa mēnesī. Atspoguļojot sabiedriskās domas aptaujas rezultātus tiek norādīts un demonstrēts, kuru partiju vai partiju apvienību popularitātes līmenis ir palielinājies, bet kuru – samazinājies, taču tiek demonstrēts visu partiju un partiju apvienību popularitātes līmenis, tā kā nav uzskatāms, ka kāda no partijām vai to apvienībā būtu tikusi īpaši izcelta. Nav novērots, ka demonstrēto raidījumu ietvaros pozitīvi vai negatīvi būtu izcelti kādi politiskie spēki vai atsevišķi deputātu kandidāti, informācija tiek atspoguļota objektīvi un ievērojot elektronisko plašsaziņas līdzekļu pienākumus attiecībā uz raidījumu veidošanu. Joprojām salīdzinoši zema politisko spēku publicitāte ir televīzijas programmā “RE:TV”, taču programmā tiek atspoguļoti ne tikai dažādās pašvaldībās aktuāli jautājumi, bet, piemēram, demonstrētas intervijas arī ar nozaru ministriem, kuru laikā ministri skaidro ieceres un nodomus reģionu attīstībai.

Konstatēts, ka 2019.gada aprīļa mēnesī televīzijas programmās nav izvietoti diskusiju raidījumi, kuri būtu speciāli veidoti, lai atspoguļotu Eiropas Parlamenta vēlēšanās startējošas personas. Programmās izvietotajiem raidījumiem jāatbilst Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā noteiktajām prasībām par priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošanu un raidījumu veidošanu. Veicot programmā izvietoto raidījumu monitoringu un izvērtējot un analizējot konkrētus raidījumus ar nozares ekspertu un politisko partiju un partiju apvienību pārstāvju piedalīšanos, tiek izvērtēts, vai raidījumos nav saskatāmas slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes.

Aprīlī televīzijas programmās demonstrētajos raidījumos nav saskatāmas slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes. Par 2019.gada aprīļa mēnesī izplatīto televīzijas programmu saturu NEPLP nav saņēmusi skatītāju iesniegumus vai sūdzības par iespējamām Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem.

SECINĀJUMI

Kopējā politisko spēku aktivitātē elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmās nav augsta. Daļa politisko spēku aktīvi pauž viedokļus dažādās interneta vietnēs, tādējādi informējot sabiedrību ar sociālo tīklu starpniecību. Politiskie spēki elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās galvenokārt tiek pieminēti ziņu raidījumu ietvaros, atspoguļojot aktualitātes. Laika periodā no 2019.gada 1.aprīļa līdz 30.aprīlim tās galvenokārt bijušas saistītas ar gaidāmo reģionālo reformu, aktualitātēm pašvaldībās, aktualitātēm partijās un to apvienībās, iespējamo Valsts prezidenta amata kandidātu izvirzīšanu, taču politisko spēku nosaukumi izskanējuši arī saistībā ar gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Tikuši atspoguļoti arī atsevišķu politiķu viedokļi, darbības, diskusijas par dažādiem jautājumiem. Izvērtējot elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās izvietoto saturu, secināts, ka raidījumu ietvaros tiek nodrošināta viedokļu daudzējādība, tāpat notikumi tiek atspoguļoti ar pietiekamu precizitāti un ievērojot neitralitātes principu.

2019.gada aprīļa mēnesī nav konstatēti precedenti, ka kāda televīzijas vai radio programma īpaši izceltu vai atspoguļotu tikai kāda konkrēta politiskā spēka Eiropas Parlamenta deputātu kandidātus, to darbības vai viedokli, tādējādi secināms, ka pārbaudīto elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu saturā nav saskatāmas slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes.